

ПЕРСОНАЛІЇ

До 85-річчя з дати народження члена-кореспондента НАН України ВОЛОДИМИРА ІВАНОВИЧА ТЕРЕШИНА

1938–2010

В.І. Терешин народився 17 січня 1938 р. у м. Донецьк. Після закінчення школи в 1955 р. він приїжджає до Харкова і вступає на фізико-математичний факультет Харківського державного університету, який успішно закінчив у 1960 р. Відтоді вся наукова діяльність В.І. Терешина в основному пов'язана з Харківським фізико-технічним інститутом (згодом Національним науковим центром «Харківський фізико-технічний інститут»), де він пройшов шлях від молодшого наукового співробітника до директора Інституту фізики плазми, який очолював з 2006 по 2010 рр.

Вже на початку своєї плідної наукової кар'єри, після короткого етапу досліджень дуги Льюїса, він самостійно створює свій перший експериментальний пристрій «Волна-1», на якому вивчався параметричний резонанс при проходженні плазмових потоків у гофрованому магнітному полі. В.І. Терешиним проведені широкі дослідження взаємодії потоків плазми, що було згенеровано конічним плазмовим джерелом зі зворотним струмопроводом, із просторово-періодичним магнітним полем і полем імпульсного магнітного бар'єру. З 1968 р., після захисту кандидатської дисертації, Володимир Іванович займається створенням комплексного плазмового прискорювача, здатного генерувати бездомішкові плазмові потоки з параметрами, які дають можливість інjectувати згенеровану плазму до утримуючих магнітних систем типу стеларатор і торсатрон. Одночасно В.І. Терешин розробляє метод корпускулярної діагностики та багатоканальні аналізатори заряджених частинок для вимірювання енергетичних характеристик плазми, що рухається, за що йому присуджено срібну медаль ВДНГ СРСР та авторське посвідчення на винахід.

У цей же період Володимир Іванович разом з англійськими фізиками у Калемській лабораторії вдосконалює корпускулярну діагностику та проводить перший у світі експеримент з нагрівання плазми потужними пучками нейтральних частинок на токамаку CLEO, розвиваючи метод, що зараз став одним з основних у додатковому нагріванні плазми в усіх утримуючих магнітних системах. Після повернення до ХФТІ Володимир Іванович стимулює та очолює створення комплексу двох інжекторів з потужністю до 1 МВт кожний для нагрівання плазми в торсатроні Ураган-3.

З початку вісімдесятих років під керівництвом В.І. Терешина починається розробка та широкі дослідження квазістаціонарних плазмових прискорювачів (КСПП). За цей час створено ціле сімейство КСПП, починаючи зі спрощених моделей типу КСПП К-30, Інжектор-ВІК, КСПП П-50 і, нарешті, повноблоковий КСПП Х-50. Широке коло досліджень із виявлення основних закономірностей формування плазмового потоку в каналі КСПП дозволило одержати плазмові потоки з рекордними параметрами, які можна використовувати у різних напрямках фізики плазми та плазмових технологій.

З розвитком програми міжнародного реактора-токамака ІТЕР В.І. Терешин у тісному контакті з німецькими фізиками з Дослідницького центру Карлсруе підключається до досліджень з експериментального моделювання процесів поблизу та надінверторних пластинах реактора в екстремальних режимах його роботи. Одночасно він ініціює дослідження з модифікації поверхні конструкційних матеріалів потужними потоками плазми з метою поліпшення їхніх фізико-технічних характеристик.

Під керівництвом В.І. Терешина було введено в дію та розпочато дослідження на торсатроні Ураган-2М, ініційовано широке міжнародне співробітництво з багатьма лабораторіями світу, зокрема, з CIEMAT (Мадрид, Іспанія), FZK (Карлсруе, Німеччина), SINS (Варшава, Польща), тощо, що працюють над вирішенням цілої низки проблем фізики плазми.

Творча діяльність Володимира Івановича знайшла відбиття у понад 300 публікаціях і низці винаходів. У 2007 р. йому присуджено Державну премію України в галузі науки й техніки, а в 2009 р. Володимира Івановича обрано членом-кореспондентом Національної академії наук України.

Володимир Іванович був не тільки видатним вченим та організатором науки, а й чудовою людиною, різнобічною та захоплюючою особистістю, якою і залишається у нашій пам'яті, у серцях численних колег та учнів.

Редакційна колегія